

Державний стандарт: аналізуємо зміни

Оновлений Базовий компонент дошкільної освіти як Державний освітній стандарт (далі — Стандарт) нарешті побачив світ. Перш за все зазначимо, що Стандарт як стратегічний документ не є творчим продуктом лише вузької групи фахівців, яка підготувала проєкт і вклала в нього всі найпрогресивніші ідеї вітчизняної та світової дошкільної освіти. У громадському обговоренні проєкту взяли участь педагогічні колективи закладів дошкільної освіти, науковці, викладачі університетських кафедр фахової підготовки, управлінці, працівники соціальних служб та інші фахівці. Тож оновлений Стандарт об'єднує прогресивні думки всієї дошкільної спільноти України. Проаналізуємо результат нашої спільної діяльності.

Які основні ідеї

Попередня редакція Стандарту була чинною протягом десяти років. За цей час змінилися не лише дитячі садки й підходи до організації освітнього процесу, а й самі діти. Тож сьогодні виникла потреба оновити стратегічні документи, які регламентують вимоги до освіти дітей дошкільного віку, діяльності дитячих садків та всіх учасників освітнього процесу.

Зміст Стандарту визначає очікування суспільства щодо розвиненості, вихованості й освіченості дитини дошкільного віку. Основою нової редакції Стандарту авторський колектив обрав традиційні для дошкільної освіти ідеї, а саме:

- пріоритет гуманістичної педагогіки, спрямованої на гуманне ставлення до дитини;
- природовідповідність освіти, за якою в дитини треба розвивати задатки та здібності, зберігаючи її природу;
- спільна відповідальність держави, громади, сім'ї та педагогічних працівників за рівень освіти дітей.

Оновлений Стандарт має на меті зберегти самоцінність дошкільного дитинства; визначити вимоги до рівня розвиненості, освіченості та вихованості дитини старшого дошкільного віку та забезпечити наступність між дошкільною та початковою ланками освіти.

Які ціннісні орієнтири та базові принципи

Нова редакція Стандарту не суперечить ціннісним пріоритетам, визначеним у попередніх документах. Автори оновленого Стандарту поєднали традиції попередників із новими ціннісними пріоритетами (табл.).

Ціннісні орієнтири	Традиційні	Нові
• визнавати самоцінність дошкільного дитинства, його потенціалу та особливої ролі в розвитку особистості • створювати умови для щасливого проживання дитиною дошкільного	• навчати цінувати життя і добробут, створювати й підтримувати сприятливі умови для себе та інших у безпечному середовищі	•

дитинства, що є передумовою її повноцінного розвитку та подальшої самореалізації в житті • поважати дитину, особливості її розвитку й індивідуального досвіду • зміцнювати фізичне, психічне та соціальне здоров'я дитини	• розвивати творчі задатки, здібності й таланти дітей • зберігати традиції національного досвіду сімейного та суспільного виховання, щоб збагатити культурний потенціал взаємодії між поколіннями
---	--

Визначені ідеї відповідальності дорослих за розвиток дитини та ціннісні орієнтири автори конкретизували базовими принципами реалізації Стандарту (*схема*).

Що змінили у змісті

У змісті Стандарту автори намагалися зберегти наступність нового документа з попередніми редакціями. Адже, з одного боку, це дає відчуття стабільності, непорушності наших ідеалів і

принципів; а з другого — відповідає викликам освіти сьогодення. Тож що спільне для всіх редакцій і чим відрізняється зміст оновленого документа?

У структурі документа автори зберегли розподіл на інваріантний та варіативний складники. Додатково визначили й охарактеризували умови реалізації Стандарту.

Оновлений Стандарт, як і його попередники, містить в основі положення Міжнародної конвенції ООН про права дитини, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про охорону дитинства» та інших нормативно-правових актів, які стосуються дитинства.

У попередніх редакціях документа зміст дошкільної освіти виглядав як перелік компетентностей та узагальнених результатів діяльності за освітніми лініями. В оновленому Стандарті автори подають зміст освіти узагальнено — через освітні напрями в інваріантному й варіативному складниках та показники компетентностей в єдності їх складників: емоційно-ціннісне ставлення, обізнаність, життєві навички.

Набув змін і перелік основних компетентностей, які здобуватиме дитина в дошкільному віці. До компетентностей, які визначали попередні редакції документа, додали нові.

Крім стандартизованих вимог до рівня компетентності дитини старшого дошкільного віку, у змісті Стандарту авторський колектив **уперше**:

- визначив умови реалізації Стандарту;
- окреслив важливість ролі суспільства/громади в забезпеченні доступної та якісної дошкільної освіти;
- наголосив на необхідності солідарної відповідальності закладів освіти й сім'ї як учасників освітнього процесу за розвиток дитини;
- підготував глосарій, щоб уникнути неточностей у розумінні важливих термінів.

Який результат освіти

Стандарт визначає компетентність дитини як ключову категорію оцінки якості результату освіти. Компетентності дитини вказують на її спроможність активно виявляти особистісні надбання в різних самостійних та організованих за підтримки дорослого видах діяльності. Така позиція відповідає міжнародним стандартам якості освіти.

В оновленому Стандарті визначили не лише компетентності дитини старшого дошкільного віку, а й охарактеризували та конкретизували їх особливості. Автори зазначають, що компетентності дитина набуває у просторі освітніх напрямів роботи закладу дошкільної освіти. Зокрема, педагог організовує основні види діяльності, які збагачують досвід дитини. Відповідно, компетентність — це відповідь на запитання, як ми реалізуємо цінності та завдання дошкільної освіти; як спілкуємося, граємо з дитиною, підтримуємо розвиток її здібностей тощо.

Які умови реалізації

В оновленому Стандарті авторський колектив визначив не лише стандартизовані вимоги до результату дошкільної освіти, а й окреслив обов'язкові умови, які допоможуть його досягти. Зупинімося на кожній із цих умов детальніше.

Відповідальність сім'ї за розвиток дитини. Зміст оновленого Стандарту передбачає участь батьків або законних представників дитини в розвитку її компетентностей. Автори зазначають: якщо дитина відвідує заклад дошкільної освіти, це не звільняє сім'ю від обов'язку виховувати, розвивати й навчати її. Кожен із батьків несе відповідальність за збереження життя та зміцнення здоров'я дитини, а також формування в неї усвідомленого ставлення до здорового способу життя.

Взаємодія закладів дошкільної освіти із сім'ями дітей. Стандарт закликає організовувати взаємодію закладів дошкільної освіти із сім'ями дітей як учасниками освітнього процесу так, щоб вона підвищувала культуру відповідального батьківства. Зокрема, спрямовує спільну діяльність, щоб формувати високий рівень психологічної культури всіх учасників освітнього процесу як на рівні знань і настанов, так і на рівні повсякденного спілкування.

Вимоги до педагога. Однією з умов якісної освіти Стандарт визначає вимоги до педагога як фахівця, що стимулює процес розвитку дитини. Зокрема, автори документа зазначають, що реалізувати зміст стандарту спроможний педагог, який має широкий світогляд, високий рівень освіченості, а також уміє створювати відповідне означеним цінностям освітнє середовище та будувати взаємини з вихованцями на засадах партнерства.

Зміст та організація освітнього процесу. Стандарт зорієнтовує педагогів в організації освітнього процесу реалізовувати підходи:

- *діяльнісний* — передбачає, що дорослі створюють умови, в яких дитина набуває особистого досвіду в усіх видах діяльності: руховій, ігровій, образотворчій, пізнавально-дослідницькій, господарчо-побутовій;
- *компетентнісний* — передбачає, що дорослі збагачують досвід дитини, використовують комплексні психолого-педагогічні впливи, що сприяють становленню компетентностей дитини;
- *інтегрований* — передбачає, що дорослі формують цілісну реалістичну картину світу й основи світогляду дитини, сприяють взаємозбагаченню соціальних контактів і предметно-змістових характеристик тих явищ, які засвоює дитина;
- *особистісно орієнтований* — передбачає, що дорослі визначають базові якості особистості, розвиток її активності, самостійності, ініціативності та креативності як індикатори ефективності освітнього процесу.

Окрему увагу автори Стандарту приділяють ігровій діяльності як провідній для дитини дошкільного віку. Зокрема, наголошують на пріоритеті принципу навчання через гру як наскрізного у взаємодії з дитиною.

Універсальний дизайн. Щоб реалізувати Стандарт, у закладі дошкільної освіти потрібно створити доступне та безпечне для всіх середовище. У ньому педагоги використовуватимуть різні моделі організації освітнього процесу, що відповідають особливостям розвитку всіх дітей дошкільного віку, зокрема й з особливими освітніми потребами.

Наступність між дошкільною та початковою ланками освіти. Стандарт скеровує діяльність педагогів на визначення спільних для дошкільної та початкової ланок освіти принципів, підходів, намірів і видів діяльності, які спрямовують розвиток дитини. Автори документа наголошують, що дошкільний вік є фундаментом розвитку базових компетентностей дитини, які допомагають їй успішно перейти до шкільного навчання, опанувати нову соціальну роль учня та відповідні функції. Також рекомендують використовувати форми та методи педагогічної взаємодії, які дають змогу формувати компетентності дитини дошкільного та молодшого шкільного віку.

Відповідальні обов'язки суспільства та громади. Особливою умовою забезпечення доступної та якісної дошкільної освіти Стандарт визначає те, що суспільство та громада мають виконувати відповідні обов'язки. Вони в особі представників місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування мають реалізовувати державну політику у сфері дошкільної освіти на відповідній території, зокрема сприяти ефективному функціонуванню закладів дошкільної освіти різних типів.

І насамкінець, Стандарт як документ утверджує політику держави в галузі дошкільної освіти. На жаль, він не має магічних властивостей, тому не спроможний миттєво змінити освітній процес у закладах дошкільної освіти. Щоб поліпшити освіту дошкільників, не достатньо затвердити документ. Потрібно об'єднати зусилля всіх, хто опікується дошкільним дитинством: педагогічних працівників і керівників закладів дошкільної освіти, викладачів профільних закладів та інститутів післядипломної педагогічної освіти, науковців, працівників методичної та психологічної служб системи освіти та батьків дітей дошкільного віку. Разом ми змінимо освіту на краще.

Джерело: журнал Вихователь-методист №2, 2021